

FÓRUM

Fejér-Király Gergely – György Ottilia

A pénzügyi fenntarthatóság megteremtésének lehetséges módja a közösségi bankok tevékenységének szemszögéből

1. Bevezető

A fenntarthatatlanság témája közel 40 éve foglalkoztatja a különböző tudományterületen dolgozó szakembereket. Ma már számos közgazdasági szakember van, aki a témával foglalkozik, javaslatokat fogalmaz meg.¹ Tanulmányunk célja betekintést nyújtani olyan új közgazdasági-fenntarthatósági szemléletmódokba, amely előrevinné, illetve segítené gazdaságilag a helyi társadalmat. Tudjuk, hogy a témában számos pró és kontra vélemény elhangzik nap mint nap, számos tudományos cikk jelenik meg egyik vagy másik szemléletmód bemutatása érdekében. Úgy gondoljuk, mégis eljött az idő, amikor feltehetjük a kérdést, hogy térségünkben mit lehetne tenni a gazdasági stabilitás megőrzése érdekében a fenntarthatóság szemszögéből.

A Római Klub jelentése szerint a világnak jelenleg egy kettős fenntarthatósági válság kihívásaival kell szembenéznie, egyrészt a környezetre gyakorolt negatív hatások fenntarthatatlanok, másrészt az ismétlődő pénzügyi problémák miatt. Emellett úgy gondoljuk, hogy a társadalom értékválságon megy keresztül, a társadalmi értékrendek nagymértékben változnak, és ezek mind arra utalnak, hogy az emberek gondolkodása is a fenntarthatatlanság felé vezet. Ez a három jelenség összefügg, és szervesen kapcsolódik egymáshoz. Mindhárom jelenség csak abban az esetben változtatható, amennyiben valamennyire egyaránt fókuszálunk. Hiába akarjuk orvosolni a környezeti problémákat, ha a pénzügyi rendszert nem gondoljuk át, vagy az értékrendszerünket nem módosítjuk, és ez fordítva is érvényes.

---

¹ Varga József: A helyi pénz megjelenése és szerepe a gazdaságban. In Kerekes Sándor (szerk.): *Pénzügyekről másképpen. Fenntarthatóság és közösségi pénzügyek*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 161–208.

Az alábbi cikkünkben elsősorban a mai pénzügyi rendszer problémáira próbálunk reflektálni, illetve az újabban megfogalmazott elméletek alapján javaslatot szeretnénk tenni egy lokális térségben alkalmazható lehetséges útvonalakra.

2. A mai bankrendszer buktatói, a fenntarthatóságra gyakorolt hatásai

A mai bankrendszer egy adósságon alapuló rendszer. A pozitív kamattal járó mai pénzeszközök öt negatív hatást eredményeznek. Az első ilyen hatás a prociklikus jellege a pénzáramlásnak, ami azt jelenti, hogyha felfelé ível a gazdaság, akkor megnő a forgalomban lévő pénzmennyiség (buborékh hatás), amikor recesszió van, akkor lecsökken, ami a társadalomra nézve egyéb szociális és környezeti problémákat is maga után von. A második hatás a pozitív kamatos jellemzőből ered elsősorban, ami a rövidtávú gondolkodásmódra ösztönzi a társadalmat. Vagyis a használt pénz típusától is függ a befektetési döntés. Amennyiben negatív kamatos pénztípus lenne a gazdaságban, a társadalom a hosszú távú lehetőségekre koncentrálna. A harmadik probléma az exponenciális növekedés, ami összeférhetetlen a fenntarthatósággal. A világ bármilyen jellegű tényezőjére gondolunk, természeti vagy gazdasági, elsősorban a fejlődésen kellene alapulnia és nem a növekedésen. A negyedik hatás a vagyionkoncentráció, amely a szegénység és gazdagság közötti áthidalhatatlan szakadékot erősíti.² Ennek legerősebb meghatározó tényezője a pozitív kamattal, amely a tőkét megsokszorozítja azok számára, akik tőkével rendelkeznek. A pénzteremtési folyamat ennek köszönhetően egyirányú megtakarításokat ösztönöz, azoknak kedvez, akik tőkével rendelkeznek. Az ötödik hatás a társadalmi tőke leértékelődésében észlelhető. A társadalmi tőke definiálása nem egyértelmű, lényege elsősorban az általános társadalmi cserekapcsolatokban megnyilvánuló viselkedési formák összessége (például a bizalom), amelyek hozzájárulnak a közösségi hálózatok és kapcsolatok kialakulásához. A mai versenyen alapuló gazdaság eltorzult.

Margrit Kennedy szerint „a piactudaságot sem a szocializmus, sem a kapitalizmus nem volt képes a szociális és az ökológiai igazságosság jegyében megreformálni”, mivel a pénzrendszer hibái négy alapvető tévedésre vezethetők vissza.³

2 Varga József – Kürthy Gábor – Farkas Ádám – Sipiczki Zoltán: A redisztribúció intézménye a piactudasági berendezkedésben. *E-CONOM*, 2014. 2. sz., 82-90.

3 Kennedy, Margrit: Gazdasági növekedés és kamattrendszer – Négy alapvető tévedés. *Kovács*, 2003. 1-2. sz., 27-32.

3. A közösségi bank mint lehetséges út a pénzügyi fenntarthatóság felé

A továbbiakban bemutatjuk a közösségi bankok működésének alapelveit, amely egy lehetséges módja a pénzügyi fenntarthatóság felé való elmozdulásnak. Természetesen tudjuk, hogy más lehetőségek is léteznek ezen a téren, de úgy gondoljuk, érdemes bemutatni ezt a fajta banki működési formát. Nem létezik egységes meghatározása a közösségi banknak. Ennek ellenére, a közösségi bankoknak két fő jellemzője ismert, ámbar ez a kettő nem elégséges. Elsősorban kisméretűek és az üzleteik nagy részét abban a közösségben bonyolítják, ahol a székhelyük található. Ehhez még hozzátehetnénk, hogy tevékenységük a helyi közösség fejlődését szolgálja. Számos közösségi bank kettős megközelítést alkalmaz üzleti döntéseik során, például a hitelezés során etikai és környezetvédelmi kritériumok figyelembevételével döntenek.⁴ A közösségi (más néven fenntartható vagy etikus) bankok olyan pénzügyi intézmények, amelyek céljai közt szerepel a profitérdek mellett a közösségi cél. Mivel ez a két jellemző rendszerint kéz a kézben jár, és a méret könnyen megállapítható, a közösségi bankokat egy bizonyos küszöbérték függvényében szokás meghatározni. Azonban fontos megjegyezni, hogy az ehhez hasonló meghatározás félreértésekhez is vezethet, hiszen bizonyos szakosodott bankokat közösségi bankokként osztályozhatunk, mert kisebb méretük ellenére is egy széles földrajzi területet fednek le üzleti szempontból. Ezzel szemben, néhány olyan bank, amely kizárólag a helyi közösségekre fókuszál, nem számít közösségi banknak, mert meghaladja a küszöbértéket.

A közösségi bank alapvető jellemzői Kovács Kristóf szerint a következők:⁵

- A betétesek és a hitelek között szoros a kapcsolatteremtés. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a betétesek nyomán követhetik a pénzük felhasználását, vagyis a betétes láthatja, hogy mire fordítják a pénzét. Információt kaphat a hitelesekről, és szabadon dönthet arról, hogy mely hitelfelvevőre kívánja bízni megtakarításait.
- Átláthatóság. A kötelező adatokon túl, nagyobb részletességgel és gyakorisággal teszik közzé tevékenységi folyamataikat.
- A döntéshozatalban a részvényesek, az ügyfelek, az alkalmazottak és a partnereik is részt vesznek. Az etikus bankok ezt eltérő mérték-

---

4 Karl, Marlene: *Are ethical and social banks less risky? Evidence from new dataset*. Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung Berlin, Diskussionspapiere/Discussion Papers no. 1484, 2015.

5 Kovács Kristóf: *Közösségi bankok lehetséges szerepe a pénzügyi rendszer stabilizálásában. Ekonomické štúdie - teória a prax*, 2015. január, 119–124. http://www.irisro.org/gazdasagtan/2013_január/G212KovacsKristof.pdf [Letöltve 2017. január 20.]

ben alkalmazzák, de valamilyen szinten az érintetteket bevonják a döntéseikbe.

- Hitelező tevékenységük során a közösségi szempontból hasznos célokat részesítik előnybe, mint például a környezetvédelem, oktatás, kutatás-fejlesztés, egészségügy, kultúra.
- Támogatják az innovatív civil pénzügyi kezdeményezéseket, keresik a közösségépítő megtakarítási-befektetési lehetőségeket.
- Egy közösségi banknak a hitelek elbírálásakor lehet pozitív vagy negatív szűrője. A negatív szűrő azt jelenti, hogy bizonyos célokra (például fegyvergyártás, dohányipar, környezetszennyező eljárások stb.) nem biztosítanak hitelt. A pozitív szűrő ezzel ellentétben meghatározza, hogy melyek azok a célok, amelyekre érdemes hitelt biztosítani (például zöld energia, biogazdálkodás, oktatás, kultúra, egészségügy).

A gyorsan változó morális és gazdasági értékek korában egyre nagyobb igény fogalmazódott meg a hitelpolitika változtatása irányában is. Tulajdonképpen ez az igény keltette életre a más banki politikát folytató pénzügyi intézmények létrejöttét. Az 1990-es évek közepén a brit Co-operative Bank 6000 ügyfelet kérdezett meg arról, hogy mi a véleménye az etikus banki modellről. 84 százalékuk úgy gondolta, hogy jó koncepció. Ma már egyre több egyetemen is tanítják a közösségi, etikus banki és vállalati modelleket.⁶

Olaf Weber „A közösségi bankok és a fenntartható pénzügyek” című könyvéből kiderül, hogy a közösségi bankok többsége sértetlenül élte át a gazdasági válságot, és nem csak, hanem erősebb és nagyobb lett utána, mint azelőtt. Ebből a szempontból hasonlítanak az iszlám bankrendszerre, amelynek tevékenysége – szemben a hagyományos bankrendszerrel – a 2008. évi válság következtében nem zsugorodott.⁷ Ez a tény vonzza az érdeklődést, hiszen nem csak az ügyfelek keresnek biztonságos és ésszerű módokat, hogy elhelyezzék pénzüket, hanem a hagyományos bankok is elkezdik megérteni a közösségorientált banki tevékenységet.

---

6 Lásd <http://helyikozossegipenz.blogspot.ro/2011/09/kozossegi-bankok-vilagban-es.html> [Letöltve 2017. január 20.]

7 Széles Zsuzsanna – Széles Zoltán: Etikusabb pénzügyek? – Iszlám banki térhódítás In Andrassy Adél (szerk.): „Hitel, Világ, Stádium” Nemzetközi Tudományos Konferencia tanulmánykötete: Sopron, 2010. november 3. [Publications of the International Scientific Conference „Credit, World, Stage”]. Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, Sopron, 2011.; Balázs Judit – Balogh László – Varga József: Az iszlám bankrendszer szerepe a pénzügyi stabilitás helyreállításában. *Szakmai Szemle*, A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tudományos-szakmai folyóirata, 2014. 1 sz., 27–44.

A közösségi bankok a 2007-es gazdasági és pénzügyi válságot követően Európa-szerte dinamikus növekedésnek indultak, mivel jelentős figyelmet kaptak a média és a betétesek részéről.⁸ A pénzügyi válság nyertesei között az európai közösségi bankok is jelen vannak. A bankpiac ezen szektora 2007 és 2010 között megduplázta az eszközeinek értékét, ezáltal az intézmények *niche* piaci szereplőkből nagy, ismert intézménnyé nőttek ki magukat.⁹ Ugyanakkor a bankpiac mérlegfőösszeg állományát tekintve nagyon kicsi részt tesznek ki a teljes piacéból, ebből kifolyólag a pénzügyi stabilitásra gyakorolt hatásuk alacsony.¹⁰ Az előrejelzések szerint a közösségi bankok ügyfeleinek száma jelentős mértékben fog növekedni, 2020-ra közel 1 milliárd ügyféllel számolnak.¹¹ A legnagyobb európai közösségi bank, a Triodos Bank által kezelt ügyfélszámlák száma 2007 és 2011 között megháromszorozódott, illetve 2011 és 2015 között megduplázódott. Az adózott eredmény 2011 és 2015 között 17,3 millió euróról 40,7 millió euróra emelkedett.¹² A Triodos Bankot 1980-ban alapították Hollandiában, az intézmény egy aktív nemzetközi részleget működtet, és mikrofinanszírozási kezdeményezéseket támogat szerte a fejlődő világban. Ez az egyetlen olyan kereskedelmi bank Nagy-Britanniában, amely évente nyilvánossá teszi az összes kihelyezett hitelt, így az ügyfelek pontosan láthatják, hogy mire használják a pénzüket.

A közösségi bankszektor bár dinamikusan fejlődik, még mindig alulmarad, ha a hagyományos bankszektor összességét tekintjük, például az összes banki ügyfelek kevesebb, mint 1 százalékát tudhatták magukénak 2014-ben.¹³ Ugyanakkor meg kell említeni, hogy a közösségi bankszektor szignifikánsan stabilabbnak tűnik Marlene Karl fennebb idézett kutatásai alapján. A szerző robusztus regressziós elemzést alkalmazva jutott erre a következtetésre. Hasonló eredményre jutott kutatásában Dariya Mykhayliv is, aki 78 közösségi bankot vizsgált és hasonlított össze hagyományos nagybankokkal a 2000 és 2014 közötti időszakban.¹⁴ Eredményei alapján a kö-

---

8 Karl: i. m.

9 Benedikter, Roland: European answers to the financial crisis: social banking and social finance. *SPICE Digest*, 2011/Spring. http://spice.fsi.stanford.edu/sites/default/files/social_banking.pdf [Letöltve 2017. január 20.]

10 Karl: i. m.

11 Benedikter: i. m.

12 <https://www.triodos.com/en/about-triodos-bank/corporate-information/key-figures/> [Letöltve 2017. január 17.]

13 Remer, Sven: The social banking landscape in Europe. *Global Social Policy*, 2014/2, 267–269.

14 Mykhayliv, Dariya: *Economic efficiency and profitability of social banks*. Foundation for European Progressive Studies, 2016/August.

zösségi bankok alternatívát jelentenek a hagyományos bankokra. Ha a társadalmi, környezetvédelmi és fenntarthatósági célokat is figyelembe vesszük, akkor a közösségi bankok szerepe erőteljesebbé válik. Vandemeulebroucke és társai szerint az európai közösségi bankok szoros együttműködést alakítottak ki egymás között.¹⁵ Például 2008 őszén Frankfurtban összeült nyolc közösségi bank, és a következő hét pontot javasolta a pénzügyi rendszer stabilitásának kialakítása érdekében:¹⁶

1. Pénzügyi spekuláció visszaszorítása azáltal, hogy semmilyen spekuláció alapú terméket nem forgalmaznak, közvetítenek. A pénzügyi intézményeknek a reálgazdaság szükségleteire kell fókuszálniuk.
2. Ingatlanbuborékok kialakulásának megelőzése.
3. Adóparadicsomok bezárása.
4. Pénzügyi intézmények méretének csökkentése.
5. Tárgyilagosság erősítése azáltal, hogy a hitelminősítő intézetek is felügyelhetővé válnak.
6. Átláthatóság növelése.
7. A „kevesebb néha több” elv követése, azaz egyes pénzügyi termékek összetettségének egyszerűsítése, átláthatóbbá tétele.

A közösségi bankok egy független hálózatot is létrehoztak. Ennek a hálózatnak 36 pénzügyi intézet tagja, mind közösségi bankok, céljuk pedig a fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődés finanszírozása a világon. Tagjai megtalálhatók minden kontinensen, több mint 24 millió ügyfélt szolgálnak ki, ugyanakkor közel 110 milliárd dollár eszközértékkel gazdálkodnak.¹⁷

Jól működő közösségi bankok (irányadó példák)

A jelen tanulmány két közösségi bankot mutat be példaként, ezek tevékenységét és helyét a bankszektorban. A két bank közül az első, amelyik bemutatásra kerül a Triodos Bank N.V., 1980-as években alapított holland

---

15 Vandemeulebroucke, Viviane – Käufer, Katrin – Beck, Katharina (eds.): *Networking Social Finance*. Brussels, June 2010. http://www.social-banking.org/fileadmin/isb/Artikel_und_Studien/Networking_Social_Finance_Beck_Kaeufer_Vandemeulebroucke.pdf [Letöltve 2017. január 17.]

16 Pehrson, Lars: From Financial Crisis to Sustainability – Is that Possible? In Vandemeulebroucke – Käufer – Beck: i.m., 50–63.

17 Global Alliance for Banking on Values. <http://www.gabv.org/the-community/members/banks> [Letöltve 2017. február 3.]

bank. A bankot a legnagyobb európai közösségi banknak tartják. A hitelintézet hálózatát tekintve jelen van Belgiumban, Németországban, az Egyesült Királyságban és Spanyolországban. A betétesek hagyományos betéti konstrukciókat nyithatnak a banknál, ugyanakkor befektetési, kockázati alapokba is elhelyezhetik megtakarításaikat, megjelölve, hogy mely fenntartható befektetést helyezik előtérbe. A bank szolgáltatásai között szerepel a mikrofinanszírozást biztosító intézetek támogatása a fejlődő országokban. Fő befektetési az energetikai iparban, megújuló energiát biztosító projektekbe történik. Jelentős mértékben támogatja a művészeti rendezvényeket és a kultúrát. Az angol részlegének egyedisége, hogy teljes mértékben nyilvánossá teszi minden évben a kihelyezett hitelek kedvezményezettjeinek névsorát. A Triodos Bank nem nyújt kölcsönt olyan szervezeteknek, vállalatoknak, projekteknek, amelyek közvetett módon érintve vannak tevékenységük több mint 5 százalékával nem fenntartható termékekben, szolgáltatásokban és munkafolyamatokban. Ugyanakkor nem támogat olyan szervezeteket sem, amelyek kapcsolatba hozhatók nukleáris energiatermeléssel, fegyverek gyártásával és környezetre veszélyes termékekkel.¹⁸

A Triodos Bank 2010-es jelentése alapján 7,4 millió hitelügylete volt fizikai személyek részére, és 5,2 millió betéti ügyfélkörrel rendelkezett. A bank ügyfélköre 2015-re jelentősen megnövekedett: 10,2 millió megtakarítóra és 15,5 millió kölcsönt igénylő ügyfélre. A bank hitelportfólióját vizsgálva 2010-ben 49 százalékban szél-, nap-, vízenergia és biomassza területén tevékenykedők beruházásait támogatta. Ezek mellett az organikus mezőgazdaság területén tevékenykedő vállalatoknak is kölcsönt biztosított. A vállalati szektorban a hatékony energiafelhasználást és ezen rendszerek alkalmazását segítette elő a kihelyezett hitelekkel. A 2015. évben a hitelportfóliójának 25 százalékát biztosított zöld házak finanszírozására.

A nyugati, magasabb életszínvonalú társadalmakra jellemző az adakozás, ennek megfelelően a betétesek a kamat egy részét adományba adhatják, és megmondhatják, hogy milyen projekteket finanszírozzanak ebből a pénzből. 2009-ben az adományok értéke elérte a 0,4 millió eurót. Ez az érték 2014-ben 0,3 millió euró volt, míg 2015-ben csak 0,2 millió eurónak megfelelő összeg gyűlt össze. Az összeg csökkenése mögött az alacsony betéti kamatláb alakulása állt. Ha példaként tekintjük a Triodos Bank betétei által felkínált jövedelmet, és összehasonlítjuk egy romániai bankkal, amely arányaiban jobb piaci részesedéssel rendelkezik az itteni piacon (de nem nagybank), a 2015-ös jelentése alapján társadalmi célú támogatásra és

18 <https://www.triodos.com/en/about-triodos-bank/who-we-are/mission-principles/business-principles/> [Letöltve 2017. január 17.]

tevékenységekre közel 0,15 millió eurónak megfelelő összeget fordított erre a célra.

A második bemutatásra kerülő közösségi bank a magyarországi MagNet Bank (eszközök alapján a piac 0,32 százalékát tudhatja magáénak). A bank ügyfeleinek évről évre lehetősége van, hogy az éves eredmény 10 százalékról, alapítványi felhasználásáról döntsenek. Ha a 2010–2015 közötti időszakot vizsgáljuk, ez az értéke elérte a 671,2 millió forintot (ami 2015-ös árfolyamon számolva 2,16 millió eurónak felel meg). Ha romániai viszonylatban vizsgáljuk, akkor az mondható, hogy a MagNet Bank 2015-ben közel 0,16 millió euró nagyságú összeget jutató jótékonyági célokra, míg egy közepes méretű romániai bank 2015-ben közel 0,15 millió eurónak megfelelő összeget különített el erre a célra. Méretében az első öt bank között lévők közül, egyik bank közel 1,7 millió eurónak megfelelő összeget fordított társadalmi jótékonyásra és különféle támogatásokra. Ha a támogatás értékét a mérlegfőösszeghez viszonyítjuk, akkor a MagNet Bank esetében ez az arány 0,03 százalék, legmagasabb az összehasonlított intézetek közül. Tekintettel arra, hogy közösségi bank, üzleti céljai eltérnek a hagyományos banki intézetekétől.

Az 1. számú táblázat a két közösségi bank mérlegfőösszegét és annak alakulását mutatja be összehasonlítva a hollandiai, romániai és magyarországi bankszektor mérlegfőösszegeinek értékével.

1. táblázat. *A közösségi és hagyományos bankok mérlegfőösszegének alakulása (milliárd euró)*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Triodos Bank	2,36	2,99	3,50	4,29	5,29	6,45	7,15	8,21
Holland bankszektor	2995	2648	2713	2832	2688	2433	2531	2531
Magyar bankszektor	125	126	125	117	106	111	119	110
MagNet Bank	0,13	0,19	0,20	0,21	0,27	0,39	0,36	0,35
Román bankszektor	79	78	80	82	91	91	90	92

Forrás: Triodos Bank, MagNet Bank éves jelentései, a Holland Központi Bank, Román Központi Bank és a Magyar Nemzeti Bank adatai alapján.¹⁹

Megjegyzés: a nem eurós értékek a megfelelő év végi központi bank árfolyamának alapján lettek átszámolva.

¹⁹ <https://www.triodos.com/en/about-triodos-bank/corporate-information/annual-reports/> [Letöltve 2017. január 17.]; <http://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/eves-jelentesek> [Letöltve 2017. január 17.]; <https://www.magnetbank.hu/doku->

A táblázat adatait vizsgálva megállapítható, hogy a holland bankszektorhoz viszonyítva a Triodos Bank elenyésző részt tesz ki mérlegfőösszeg tekintetében, azonban folyamatos növekedést ért el, annak ellenére, hogy 2012-ben a holland bankszektort is visszaesés jellemezte a pénzügyi szektort érintő válság következtében. A vizsgált időszakban a Triodos Bank 0,08 százalékról 0,32 százalékos piaci részesedést ért el, és a 8 éves tanulmányozott időszakban átlag 19,6 százalékkal nőtt a mérlegfőösszeg állománya. Ha a magyar vagy román bankszektorhoz hasonlítjuk, akkor a Triodos közösségi bank mindkét országban túllépné a 7 százalékos piaci részesedést a 2015-ös pénzügyi adatokat véve figyelembe. Hasonló részesedést képvisel a MagNet Bank is a magyar bankszektorban, azonban a fejlődés ebben az esetben is folyamatos a tanulmányozott időszak alatt.

A 2008-as válság hatására a Triodos Bank nettó eredménye 5 százalékot csökkent, ezt követően azonban folyamatos növekedés volt rá jellemző (átlagban 21 százalékot nőtt a nettó eredmény) (2. számú táblázat). Ha összevetjük a holland bankszektorral, jól látható, hogy eredményesség növekedése szempontjából jobban teljesített, mint az átlag, ez részben annak is köszönhető, hogy a kihelyezett hitelek esetében kevés volt a veszteséges hitel.

2. táblázat. *A Triodos Bank nettó eredményének alakulása*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Triodos Bank (mil. euró)	10,1	9,6	11,5	17,3	22,6	25,7	30,1	40,7
Változás		-5,0%	19,8%	50,4%	30,6%	13,7%	17,1%	35,2%
Holland bankszektor (mil. euró)	-10914,0	-209,0	8826,0	7202,0	7442,0	5885,0	4715,0	10071,0

Forrás: Triodos Bank, a Holland Központi Bank.²⁰

---

mentumok/kozvetetel/eves-jelentesek [Letöltve 2017. január 17.]; <https://www.dnb.nl/en/statistics/statistics-dnb/financial-institutions/banks/consolidated-banking-statistics-supervisory/index.jsp> [Letöltve 2017. január 17.]; <http://bnr.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=3043> [Letöltve 2017. január 17.].

20 <https://www.triodos.com/en/about-triodos-bank/corporate-information/annual-reports/> [Letöltve 2017. január 17.]; <https://www.dnb.nl/en/statistics/statistics-dnb/financial-institutions/banks/consolidated-banking-statistics-supervisory/index.jsp> [Letöltve 2017. január 17.]

A ROA²¹ mutató esetében mindkét közösségi bank jobban teljesített, mint a bankszektor átlaga. A Triodos Bank folyamatosan növekedett 2009 és 2015 között. A MagNet Bank esetében a mutató változó volt, azonban végig pozitív értékeket tudott felmutatni – szemben a bankszektor veszteségeivel. A sajáttőke megtérülési rátája (ROE) tekintetében a Triodos Bank mutatója alacsonyabb volt a holland bankszektorhoz viszonyítva, azonban a tanulmányozott időszakban folyamatos növekedés volt tapasztalható, míg a holland bankszektorra általában a csökkenés volt jellemző.

3. táblázat. A két közösségi bank ROA és ROE mutatóinak alakulása

ROA értékek:	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Triodos Bank	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,5%
Holland bankszektor	-0,01%	0,3%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,4%
MagNet Bank	0,8%	1,3%	0,1%	0,9%	3,8%	0,2%	0,5%
Magyar bankszektor	1,7%	0,2%	-0,2%	-0,4%	0,5%	-1,5%	0,5%
Román bankszektor	0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,6%	0,1%	-1,3%	1,2%
ROE értékek:							
Triodos Bank	4,1%	3,4%	4,3%	4,5%	4,3%	4,4%	5,5%
Holland bankszektor	-0,2%	7,5%	6,2%	6,2%	5,0%	3,4%	7,1%
MagNet Bank	13,3%	18,9%	1,4%	17,8%	64,9%	3,6%	6,8%
Magyar bankszektor	10,1%	2,3%	-1,7%	-3,8%	4,5%	-16,1%	1,3%
Román bankszektor	2,9%	-1,7%	-2,6%	-5,9%	1,3%	-12,5%	11,8%

Forrás: Triodos Bank, MagNet Bank éves jelentései, a Holland Központi Bank, Román Központi Bank és a Magyar Nemzeti Bank adatai alapján.²²

Megjegyzés: a nem eurós értékek a megfelelő év végi központi bank árfolyamának alapján lettek átszámolva.

A MagNet Bank esetében a ROE mutató a tanulmányozott időszakban végig pozitív értékkel rendelkezett, tekintettel arra, hogy a bank folyamato-

21 ROA mutató a bank nettó eredményének és mérlegfőösszegének az aránya.

22 <https://www.triodos.com/en/about-triodos-bank/corporate-information/annual-reports/> [Letöltve 2017. január 17.]; <http://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/ev-es-jelentesek> [Letöltve 2017. január 17.]; <https://www.magnetbank.hu/dokumentumok/kozzetel/ev-es-jelentesek> [Letöltve 2017. január 17.]; <https://www.dnb.nl/en/statistics/statistics-dnb/financial-institutions/banks/consolidated-banking-statistics-supervisory/index.jsp> [Letöltve 2017. január 17.]; <http://bnr.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=3043> [Letöltve 2017. január 17.]

san nyereséges volt, ellentétben a magyar bankszektorral, azonban a mutató ingadozott, ugyanakkor a magyar bankszektor átlagához képest felülmúlta azt.

Következtetés

A fejlett piacgazdaságokban a pénzügyi intézmények tevékenységben az utóbbi években a társadalmi felelősségvállalás mint tevékenység kiemelkedő szerepet kapott. Évente készítenek beszámolókat ezekről a tevékenységekről, amelyeket nyilvánossá tesznek. Beszámolóikban figyelmet fordítanak arra, hogy bemutassák működésük társadalmi, gazdasági és környezeti hatásait. Az alapelv az, hogy egy bank stabil pénzügyi helyzete, növekvő gazdasági teljesítménye, etikus és átlátható tevékenysége, valamint felelős pénzügyi szolgáltatásai alapozzák meg a megbízhatóságot. A vállalati társadalmi felelősségvállalásnak („corporate social responsibility”, CSR) nincs egy egységesen elfogadott definíciója, jelenleg egy koncepcióként működik, amit már új üzleti modellként is követnek azon vállalatok/pénzügyi intézmények, amelyek beépítik a tevékenységükbe. Valójában ez azt jelenti, hogy nem csak a profitmaximalizálást tartják szem előtt, hanem működésüknek környezeti, társadalmi hatásait is figyelembe veszik. A 2008-as pénzügyi válság még inkább ráirányította a figyelmet a CSR szükségességére a banki szférában, hiszen erősödött a bizalom és az ezt elősegítő elszámoltathatóság és transzparencia iránti igény.²³

Tanulmányunk befejezésekképpen néhány kérdés erejéig az egyik olyan romániai bank vezérigazgatóját kerestük meg, amely az elsők között foglalkozott társadalmi felelősségvállalással, és komoly összegeket fektett be ilyen jellegű intézkedésekbe. Az interjút Diósi Lászlóval készítettük, aki a romániai OTP Bank vezérigazgatója.

Arra voltunk kíváncsiak, hogy a romániai OTP Bank a CSR égisze alatt milyen tevékenységeket végez, illetve melyek azok az alapvető elvek, amelyeket a bank vezetősége ez irányú tevékenységében érvényesít.

Diósi László, az OTP vezérigazgatója kérdésünkre a következőt válaszolta: „Ezt nagyobb kontextusban látom. A tágabban értelmezett Stakeholder Management stratégia része a Corporate Responsibility stratégia, és azon belül van a CSR. A Stakeholder Management stratégia minden része összefügg egymással és erősíti egymást, így nem beszélhetünk különálló CSR-ról, csak összefüggéseiben, például a PR, marketing, termékfej-

23 Lentner Csaba – Szegedi Krisztina – Tatay Tibor: Társadalmi felelősségvállalás a bankszektorban. *Pénzügyi Szemle*, 2015. 1 sz., 96–104.

lesztés, törvényi megfelelés, felelős vállalatirányítás, fogyasztóvédelmi kérdések viszonylatában. Valamennyi *stakeholder* számára azonos értékek és alapelvek mentén, azonos módon kommunikálunk, de természetesen különböző hangsúlyokkal. Ezek az értékek a prudencia, integritás, ügyfélközpontúság, stabilitás, fejlődés, felelősségvállalás, nyíltság – transzparencia. Ez a fajta gondolkodás már a válság előtt elkezdődött, de a bankszektorban megrendült bizalom napjainkra tette igazán fontossá őket. A konkrét tevékenységek köre rendkívül szerteágazó, hiszen a napi gondolkodásunk részese. A legfontosabbak talán a helyi közösségek támogatása szponzorizációkkal, az önkéntesség és a pénzügyi oktatás. Ezeknél a fő irányok a helyi közösségeknek fontos önkormányzati, ifjúsági, oktatási, kulturális és sporttevékenységek támogatása, a helyi közösségek életében való tudatos jelenlét. A pénzügyi oktatás külön projekt, évente sok ezer gyermeket oktatunk, készítünk fel az életre. Végső cél az egységes külső és belső kommunikáció, valamennyi stakeholderrel a neki szóló célzott tartalommal, és a bank pozicionálása mint személyre szabott pénzügyi tanácsadó és hosszú távú megbízható partner a helyi közösségek, családok, vállalkozók mellett, mint felelős a kultúra egy specifikus részéért, a pénzügyi kultúráért.”

Következő kérdésünk a világban működő közösségi bankok tevékenységére vonatkozott, konkrétan arra, hogy mi a véleménye az ilyen jellegű intézmények tevékenységéről.

A másodikként feltett kérdésünkre az igazgató úr a következőt mondta: „A közösségi bankok alapgondolata az »etikus« működés, ami bizonyos célok kizárását, mások támogatását jelenti a hitelezési folyamatban a betétesek bevonásával. Véleményem szerint a közép-kelet-európai bankszektorra soha nem voltak érvényesek azok az etikátlan tevékenységek, amelyek elől ezek a kezdeményezések a kiutat jelentik. A bankok jelentős hangsúlyt fektetnek a törvénynek megfelelő működésre, etika alapelvek kidolgozására és követésére. A hitelezési célok esetében a legtöbb banknál a fegyverkereskedelem vagy dohánykereskedelem nem hitelezhető cél, tehát ilyen elemek is megjelentek a politikáinkban. Véleményem szerint a szigorúan szabályozott hitelezési-üzleti logikán túlmenő kérdések további finomítása csak kormányzati-szabályozói intézkedésekkel oldhatók meg, ebbe az üzleti alapon működő szervezeti logikát nem szabad belekeverni. Például egy naperőmű nem kaphat más árazási-kockázati feltételeket csak azért, mert környezeti-leg jó – hacsak a szabályozás ezt nem támogatja. Ha a közösségi bankok ilyen alapú döntéseket hoznak, akkor a befektetőiknek és betéteseiknek el kell fogadniuk az alacsonyabb jövedelmezőséget. Másrészt viszont napjaink valamennyi rendkívül nagy komplexitású, nagy befektetést és szaktudást

igénylő szabályzója (Basel III, IFRS 9 stb.) ezekre a szervezetekre is érvényes kell legyen, különben veszélyeztetik a betétesek pénzének biztonságát.”

Harmadik kérdésünk arra vonatkozott, hogy mit gondol, lenne-e létjogosultsága egy közösségi yen banki szolgáltatásnak Erdélyben/Székelyföldön.

Erre a kérdésre az igazgató egyértelmű válasza a „nem” volt, amelynek szerinte több oka is van:

„1. Az ilyen szakosított pénzügyi intézetek a pénzügyi kulturális fejlődés egy bizonyos szintje után következnek, például skandináv országok, Svájc, Spanyolország. Mi egyszerűen még nem tartunk ott.

2. Számos olyan kezdeményezés van, ami jól szolgálja a helyi közösségek és helyi vállalkozások fejlődését, ilyenek például a LAM Alapítvány, a székely termék kezdeményezések, közösségi alapítvány stb. Ezeknek kellenek először bővülni és fejlődni.

3. Az országban a hitel-betét arány Székelyföldön a legalacsonyabb. Nem szeretünk hitelt felvenni, félünk a kockázatoktól, félünk a befektetésektől. Először ezen a hozzáálláson kéne kicsit alakítani *soft skill*-ek fejlesztésével, vállalkozási ismeretekkel.

4. A fejlett országokhoz képest nálunk még nem divat »visszaadni« a közösségnek az általunk sikeresen megtermelt javakból. Ugyanígy az olcsóbb terméket részesítjük előnyben, nem a helyileg fontosat vagy anyanyelvünkön hozzánk szólót. Amíg ezen nem sikerül változtatni felelős neveléssel és példamutatással, addig egy közösségi bank sikerét sem látom biztosítottnak.”

Negyedik kérdésünkben arra kerestük a választ, hogy banki vezetői szemszögből mennyire fenntartható hosszú távon, és mennyire szolgálják a részvényesek érdekeit a kockázatos pénzügyi termékekkel folytatott banki ügyletek.

Erre a kérdésünkre Diósi László a következőt válaszolta: „A hagyományos bankok is a reálgazdaság szükségleteivel foglalkoznak. A kockázatos pénzügyi termékek kérdését is túlmisztifikálnak látom. A kereskedelmi bankok 90 százaléka nem foglalkozott ilyesmivel! Ebből következik, hogy a pénzügyi szektorban elérhető normál hozamot a részvényesek elfogadhatónak tartják. A »kockázatos« termékeket legtöbbször specializált pénzügyi intézetek, alapkezelők, nagy svájci és amerikai bankok fejlesztették és forgalmazták. Érdemes megnézni, hogy az európai mintára szabályozott kanadai pénzpiacot vagy a BNR által rendkívül szigorúan felügyelt romániai pénzpiacot például elkerülték ezek a termékek – ez is mutatja, hogy ez alapvetően felügyeleti, szabályozó hatósági kérdés. Ugyanakkor a bank nem hatóság,

hanem szabad piaci szereplő, amely a hatályos jogszabályok adta keretek között jár el. Így közvetlenül nincs joga gazdasági szempontoktól eltérő szempontokat alkalmazni hitelbírálata során. A megfelelő szabályrendszer kialakításáért az állam és hatóságai a felelősek, és ezeken keresztül természetesen a bank is racionálisan dönt. Például, hogy mi környezeteszennyező és mi nem az, azt nincs joga eldönteni egy banknak, csak egy hatóságnak, ráadásul tudományos-kutatási háttér alapján (banknak, közösségi banknak ilyen nincs). De a bank a hitelezési folyamat kapcsán megvizsgálja, hogy egy adott, hitelt igénylő gyár rendelkezik-e a megfelelő környezetvédelmi hatósági engedélyekkel, hiszen ezek nélkül a gyár nem üzemelhet, és a kihelezés nincs biztonságban. Tehát a bank etikusan járt el, de ezzel nem valamilyen megfoghatatlan definíciókat, hanem konkrét szabályokat követett.”

Utolsó kérdésünk arra vonatkozott, hogy a gazdasági/pénzügyi válságok hatására a hagyományos bankok esetében nagyobb az ügyfelek elvándorlása, a közösségi bankok irányában. Vajon, nem kell a bankoknak is a jövőben stratégiát váltaniuk, és erre is nagyobb figyelmet szentelniük?

Kérdésünkre a válasz a következő volt: „Nem ismerek ilyen kutatási eredményeket, jelentős migráció már csak a közösségi bankok kis száma és kis mérete miatt se lehetett. A válságok közepette többféle ügyfélmigrációt figyelhattunk meg, ez viszont csak a betétekkel, befektetésekkel rendelkező ügyfelekre vonatkozik, a hitelt felvevőkre nem. A betétes és tranzakcionáló ügyfelek a közép-kelet-európai országokban, a válság éveiben elsősorban a biztosnak tekintett hagyományos nagybankokba emigráltak (CEC, BCR Romániában, DSK Bulgáriában, OTP Magyarországon) általában a kisebb méretű, csak helyi hátterű vagy problémás országból (Ciprus, Görögország) érkezett bankokból. Ez a migráció a helyzet stabilizálódásával megszűnt, köszönhetően például az európai betétvédelmi intézkedéseknek is, melyek egységesen 100 000 euró összegig garantálják a betéteket. Az alacsonyabb kockázatra a különböző működési modell ad magyarázatot, és nem a más finanszírozási célok, célpontok. A közösségi bankhitel odaitélési folyamata miatt leginkább a »manufakturális« vagy »kézműves« kategóriába sorolható. Ennek keretében kisebb nagyságú hitelekkel foglalkoznak rendkívül alaposan, hosszan és személyre szabottan, így jobban megismerik az ügyfeleket, és ki képesek szűrni a pénzügyi mutatókon túlmutató *soft skill* kockázatokat is. Hasonló működési modell Romániában is van, például a LAM Alapítvány, és náluk is rendkívül alacsony volt a késett hitelek aránya a válságban, a bakszektori átlag mindössze tizede! Tehát nem a cél, nem az »etikus« működés, hanem inkább a működési módszer a perdöntő ebben az esetben. Ez pedig nagybankokra egyszerűen nem alkalmazható, mivel a költségek

exponenciális növekedését vonná maga után. A nagybankok rossz portfóliói inkább az addig alkalmazott szabályozók és matematikai-statisztikai modellek elégtelenségére hívják fel a figyelmet.”

Összességében elmondhatjuk, hogy 2008-as recesszió felértékelte a CSR tevékenységet a gazdaság minden területén, és a bankszektor sem hagyható ki ebből. A globális gazdaság okozta változásokban új elvárások fogalmazódnak meg a hagyományos banki intézetek felé is, amely lényege az, hogy működésükkel ne okozzanak a társadalomnak és a környezetüknek veszteségeket. Egyre nagyobb igény fogalmazódik meg az etikus banki szolgáltatások iránt, ami a fenntarthatóság alappillére, amely a „Triple-bottom line” szemléletet tükrözi, azaz – a szervezetek hosszú távon kötelezettségeket vállalnak a helyi közösség kritikus szükségleteinek kielégítésére. Kijelenthető: a világ bármelyik régiójában érdemes a hagyományos banki intézményeknek társadalmi felelősségvállalással foglalkozni, amennyiben bizalomerősítést és pénzügyi stabilitást szeretnének elérni. Habár Székelyföldön nem indokolt és nem is lehetséges közösségi bank létrehozásában gondolkodni, mégis a stabilabb pénzügyi rendszer érdekében fontos, hogy a hagyományos banki intézmények CSR tevékenységet folytassanak, amely révén támogatják a társadalmi problémák megoldására irányuló kezdeményezéseket, a sportot, a kultúrát és képzőművészetet, a hátrányos helyzetű gyermekek oktatását és az egészségügyet, a környezetvédelmet stb.

Végül pedig, felmerül az a kérdés, hogy a jelenlegi pénzügyi rendszert tekintve milyen alternatívák lehetségesek egy régió vagy térség gazdasági szereplőinek a fenntarthatóbb finanszírozására? Véleményünk szerint a jelenlegi rendszer nem tartható fenn, mivel az itt megtermelt vagyon egy része kamatok formájában más projekteket finanszíroznak egy másik térségben. Egy fenntarthatóbb rendszer csak úgy képzelhető el, ha a gazdaság és civil szféra szereplői is részt vennének ebben partnerként. Egy közösségi bank létrehozása a mai banki versenyhelyzet közepette nem egy kivitelezhetetlen megoldás, azonban óriási költségekkel járna (gondoljunk csak arra, hogy mekkora jegyzett tőkére van szükség ebben az esetben, ugyanakkor a további működéshez szükséges forrás is magas). Megoldás lehet egy már meglévő rendszer fejlesztése (például LAM Alapítvány), egy közösségi bank létrehozása a gazdasági érdekeket is figyelembe vevő magatartás mentén. A befektetői alapok létrehozása lehetne egy másik megoldás, melynek célja nem a profit maximalizálás, hanem a vállalkozói és társadalmi értékre-remtés a fenntartható fejlődést tartva a szem előtt.